

HERVORMEN MET ZACHTE HAND

TEKST EN FOTO HARRY PERRÉE

Het jarenlang fuseren van gemeenten heeft ertoe geleid dat sommige gemeenten veel begraafplaatsen in eigendom kregen. Is dat aanleiding geweest voor nieuw beleid, ander beheer? De Begraafplaats onderzoekt het in een reeks artikelen. Op bezoek in Goeree-Overflakkee (21 begraafplaatsen).

Toen Middelharnis, Dirksland, Goedereede en Oostflakkee in 2013 samensmolten in de gemeente Goeree-Overflakkee stonden de 21 begraafplaatsen die de nieuwe gemeente telde niet bovenaan het lijstje van zaken die nodig geharmoniseerd moesten worden. Terwijl er toch grote verschillen waren in het beheer van de begraafplaatsen op het Zuid-Hollandse schiereiland. “Er werd een beetje weggekeken,” verklaart programamanager Willeke Moerkerk van de gemeente Goeree-Overflakkee. “Terwijl het uiteindelijk natuurlijk opgepakt moest worden. En dat is nu ook gebeurd.” Eind vorig jaar stelde de gemeenteraad het beleids- en beheerplan vast voor de gemeentelijke begraafplaatsen. Daarmee wordt een aantal zaken gelijkgetrokken voor de voormalige gemeenten. Formeel gesproken was al in 2013 het een en ander geharmoniseerd, maar dat behelsde vooral het in elkaar schuiven van vier verordeningen in één nieuwe verordening, aldus Moerkerk. Daarin bleven oude verschillen grotendeels bestaan. Nou vooruit dan ... er is destijds wel iets veranderd, verduidelijkt zelfstandig adviseur Jan-Willem van Roosmalen, die de gemeente bij de harmonisatie heeft begeleid. De verschillen in beheer tussen enerzijds het sterk reformatorische westen van het eiland en anderzijds het oosten van het eiland, waar het geloof minder dominant is, werden verkleind. Zo kwam er

een eind aan de uitgifte van grafrechten voor onbepaalde tijd in het westelijke Goedereede en Dirksland. “Maar als alternatief kwam er wel de keuze voor een graftermijn van honderd jaar op het hele eiland,” aldus Van Roosmalen. Daar maakt vooral het westen van het eiland gebruik van. “In Oostflakkee werd grafrecht verleend voor bepaalde tijd en als het grafrecht niet werd verlengd werd de steen weggehaald.”

Gevoeligheid

Moerkerk en Van Roosmalen lichten de huidige koerswijziging toe in het gemeentehuis in Middelharnis, in het midden van het eiland. De koerswijziging heeft lang op zich laten wachten. “Mede omdat het politiek gevoelig lag, en ligt,” legt Moerkerk uit. Die gevoeligheid heeft te maken met de geloofsovertuiging en het hangen aan tradities op het eiland, waar 74 procent van de bevolking kiest voor begraven (landelijk is dat 34 procent). Begraven is een kwestie van identiteit. Moerkerk: “Men houdt heel erg vast aan traditie. Ruimen, schudden ... dat zijn allemaal lastige onderwerpen om bespreekbaar te maken. Vanuit de Bijbelse overtuiging is het zo: je begraaft iemand en dan moet dat zo blijven tot ... nou ja ... in elk geval heel lang.” Daar staat tegenover dat een professioneel beheer van begraafplaatsen nu eenmaal vraagt om duidelijke keuzes. Voor de bewoners én de gemeente. Moerkerk: “Er moest iets gebeuren, want we had-

den last van de verschillen tussen de begraafplaatsen.” Steeds vaker meldden zich inwoners met vragen over verschillen in tarieven van grafrechten en in de vereiste afmetingen van grafmonumenten. Van Roosmalen: “Bijvoorbeeld: als je een grafrecht verleende, betaalde je in sommige gemeenten voor het grafrecht en het onderhoudsrecht apart en in andere betaalde je dat in één bedrag.” Moerkerk: “Maar ook over de afmetingen van de grafmonumenten. Daar golden per gemeente de oude regels nog voor. En dat gaat frictie geven.” Voor de gemeentelijke organisatie was duidelijkheid vereist. Zo bevat de administratie van de 21 begraafplaatsen nog steeds de duidelijke sporen van de vier verschillende administraties van de voormalige gemeenten. “De ene gemeente was zorgvuldiger in het registreren van de gegevens dan de andere,” vertelt Van Roosmalen. “Na de herinrichting is dat allemaal in hetzelfde systeem gestopt. Van de ene soort graven weten we veel meer dan van de andere. En als je veel meer weet kun je ook actiever handhaven, verlengen en noem maar op. En als je niks weet, dan houd je het maar bij wat het is. En daar wil de gemeente vanaf. Ze wil één lijn trekken. Dus dat vraagt nog wat bijwerken van onbekende gegevens.”

Ruimen of niet ruimen

De komende vijf jaar is een medewerker twee dagen per week bezig met het actualiseren van de gegevens en het op orde brengen van de administratie, zo heeft de gemeenteraad besloten. “Dat zijn van die stappen waardoor de ongelijkheid verdwijnt en er meer duidelijkheid komt; daar was veel behoefte aan,” aldus

Van Roosmalen. Hij wijst op het onderscheid tussen particuliere en algemene graven. Bewoners van het westen van het eiland waren zich daar niet bewust van. Zij zagen algemene graven, omdat ze nooit geruimd werden, als een goedkope variant van particuliere graven. Terwijl aan de oostkant van het eiland de gedenktekens van algemene graven werden verwijderd na het verlopen van het grafrecht. Overigens is op het hele eiland nooit ondergronds geruimd op de gemeentelijke begraafplaatsen.

Willeke Moerkerk, verantwoordelijk voor het nieuwe begraafplaatsbeleid van de gemeente Goeree-Overflakkee

Ondanks het gelijktrekken van tarieven, regels voor grafmonumenten, graftermijnen en administratieve gegevens harmoniseert Goeree-Overflakkee met de handrem erop. “Dit was stap 1, het achterstallig huiswerk,” legt Moerkerk uit. “We willen nu een visie gaan ontwikkelen: hoe gaan we om met begraafplaatsen? Blijven we limietloos uitbreiden of gaan we dat anders doen en gaan we kijken of we bepaalde gedeeltes van de begraafplaats kunnen hergebruiken? Dat loopt nu.” Daarvoor is de gemeente een *pilot* gestart in het dorp Herkingen, waar de begraafplaats naar verwachting als eerste vol raakt, in 2028. “Wat zou er mogelijk zijn? Hoeveel ruimte gaat dat opleveren als we daadwerkelijk kunnen

gaan ruimen of schudden?,” zo werpt Moerkerk een paar onderzoeksvragen op. “Er zijn verschillende varianten mogelijk. Die visie is stap 2.”

Dat de gemeente niet begonnen is met een visie en daarop haar beleid heeft gebouwd, hangt samen met de voorkeur van de gemeenteraad over de aanpak van begraafplaatsen. Zo heeft die al in 2015 beslist om de kosten van de acht gesloten begraafplaatsen uit de exploitatie te halen. Voor de dertien begraafplaatsen die de gemeente in gebruik heeft, streeft ze naar een kostendekking van 80 procent; dat is het huidige dekkingspercentage. Daarmee heeft de politiek aangegeven dat de begraafplaatsen haar geld waard zijn. “Zonder echt nog concreet te weten wat het nu eigenlijk kost,” zegt Moerkerk. “Dat willen wij nu zichtbaar gaan maken: wat kost een uitbreiding van een begraafplaats?”

Voorlopig zal er niet ondergronds geruimd worden op Goeree-Overflakkee. De veranderingen op het eiland gaan stapsgewijs. Zo krijgen belanghebbenden van de algemene graven de kans het gebruik van een graf met vijftien jaar te verlengen, omdat bewoners op een deel van het eiland ervan uitgingen dat de algemene graven niet geruimd zouden worden. “Maar daar moet je wel voor betalen,” zegt Van Roosmalen. “Dus dat betekent dat er voor die periode van vijftien jaar wel inkomsten worden gegeneereerd. In het oude beleid bleven ze gewoon liggen, leverden ze niks op, maar waren er wel beheerkosten.”

Wellicht wordt er ook in de toekomst niet geruimd op Goeree-Overflakkee. In zijn werk als adviseur is Van Roosmalen bij meer gemeenten geweest die niet ruimen, vertelt hij. “Wij zouden ook zo’n gemeente kunnen worden,” aldus Moerkerk. “Maar dan moet het officieel op papier staan. Onze huidige verordening laat het toe om te ruimen. Alleen, we doen het niet. Als de politiek zegt: we blijven het doen zoals we het altijd hebben gedaan, dan is dat ook een keuze. Maar we willen wel graag dat dat een weloverwogen keuze is en dat duidelijk is wat de kosten zijn en wat de impact is op de ruimte.” ■

